

50

Resistències a la xarxa

Oriol Illa Garcia

RESISTÈNCIES

UPEC

Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya

Universitat Progressista
d'Estiu de Catalunya (UPEC) és filla d'un
llinatge que no vol que resti desconegut.
Fills i néts de les aspiracions de les classes
populars catalanes del segle XIX, plasmades
en el seu vell lema "Instruïu-vos i sereu lliures, associeu-
vos i sereu forts, estimeu-vos i sereu feliços", fills i néts
de l'esforç de la primavera republicana dels anys trenta
on s'anunciava que "Per damunt de tot, cultura.
Res no quedarà de l'esforç cívic dels nostres dies sense
la pressió d'un ambient que ens porti a tots pels
camins més càlids de la intel·ligència" i fills i néts de
l'antifranquisme social i polític que aconseguí reconstruir
la raó democràtica al nostre país, volem que el llegat del
passat també teixeixi el nostre present cap al futur.

UPEC **Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya**

Resistència a la xarxa

Oriol Illa

Membre de la Junta Directiva de la UPEC.
Polítòleg

La resistència és la qualitat que ens permet aplaçar o suportar la fatiga. Mesurem la resistència de les persones, de les eines, dels motors o de les construccions arquitectòniques com a indicador necessari per garantir la seguretat en allò que fem, o per conèixer quin límit físic és capaç de suportar un instrument, una persona o una estructura sistèmica determinada. La resistència té connotacions positives vinculades a la fortalesa i a la capacitat de romandre inalterable en condicions adverses. I és, precisament, en un context social dur, de dificultats econòmiques i de manca de lideratges i de respostes polítiques cada cop més inexplicables que, *Resistències*, va ser el lema escollit per a l'edició de la UPEC del 2011.

Unes *resistències* que se succeeixen assíduament des de fa tres anys. Ja sigui la mostrada per part de les classes populars i mitges que veuen afectat el seu poder adquisitiu, ja sigui la dels moviments veïnals en la defensa a l'accés als serveis públics, ja sigui, en un context internacional, la *resistència* política i militar de les anomenades revolucions liberals dels països àrabs abocats conscientment a una lluita desigual que enfronta, d'una banda, la voluntat de llibertat i democratització i, de l'altra,

l'absolutisme dels tirans que han governat els països de la ribera sud del Mediterrani. Resistir és, en definitiva, l'actitud que s'ha volgut destacar aquest any i sobre la qual focalitzar les reflexions, debats i treballs que apleguen gentes diversa a la UPEC des de fa 7 edicions.

Al nostre país, la profunda crisi econòmica ha permès que el discurs de la desesperança quallés com no ho havia fet des de feia dues dècades i la manca d'il·lusió i d'expectatives de tota una generació minés l'ànim i la voluntat de creure amb optimisme en cap mena de futur. Com diria el professor *Bermudo*, en circumstàncies negatives només queda l'opció de *resistir* –millor que no pas la de *desertar*- per no caure en una permanent apatia que ens dugui a la simple supervivència sense la motivació necessària per a dirigir els nostres anhels com éssers polítics que som.

En aquest escenari de resistència, la *xarxa* sorgeix com un nou taulell de joc, amb noves normes, ple d'oportunitats, però també d'amenaques que han accelerat qualsevol procés i que roman com un actor importantíssim en els nous desafiaments que plantegen les societats complexes. L'espai virtual revoluciona el nostre pensament, les nostres actituds, les relacions interpersonals i, fins i tot, la

condició humana en general, cada cop més debilitada i diluïda en la qual els ciutadans deixem de ser-ho en benefici de la figura de la de simples i acrítics consumidors.

La xarxa ha actuat com a catalitzador d'aquesta nova definició del subjecte en un nou món. I ho ha fet abruptament. A una velocitat per a la qual mai hem estat prou preparats. Quan l'automoció va irrompre en l'organització de les societats industrials, aquest fet va permetre en un moment determinat de la història desplaçar l'home de 6 km/h a 90 km/h, és a dir, va provocar un canvi sobre un factor de multiplicació de 15 (90 dividit entre 6). Dècades després, l'aviació civil es va convertir en un sistema de transport de masses, i aquell mateix factor de multiplicació que va provocar una revolució amb l'ús habitual del vehicle, va repetir-se a una escala molt superior. El factor de multiplicació va passar a ser de 150 (suposant que la velocitat d'un avió pot arribar als 900 km/h). Amb les tecnologies de la informació, els factors de multiplicació prenen una dimensió inimaginable en el passat i ronden la magnitud del milió.

Una progressió geomètrica que té una afectació impressionant en la consciència dels individus sobre

els que s'experimenta aquest fet i sobre les conseqüències en les relacions socials, polítiques i econòmiques que comporta. Aquesta rapidesa en la capacitat de transportar un producte –una idea, una consigna, fins i tot una utopia en el cas de les revoltes àrabs- és un dels factors que expliquen l'èxit de la xarxa com a instrument en un procés polític concret. Un anhel de llibertat, per lluny que estiguem, pot arribar en faccions de segon a milions de persones amb un sol clic. Aquí radica la diferència. Ja no hi ha filtres, ni censures –encara que a la pràctica no són pocs els governs que han evitat tota mena de comunicació inclosa la que es transmet en la xarxa-, que impedeixin el flux de la informació i l'expressió d'una consciència popular que canvia, que es planta i que no es resigna. Aquest element és revolucionari en si mateix, perquè avorta tot intent del sistema per adulterar o condicionar un desig de llibertat o de canvi.

La globalització és consubstancial a l'existència de la xarxa. Ella és l'excusa i també la condició per disminuir el poder i la capacitat de la política enfront l'economia. Hi havia un temps en el qual la informàtica s'ocupava del món dels ordinadors. Avui, s'ocupa de la vida mateixa i és molt difícil entendre la política, la sociologia i la pròpia història sense aquest instrument tecnològic.

Per explicar les implicacions i efectes de la xarxa servirà un exemple molt recent. Aquests dies *BlackBerry* ha patit un atac pirata. Tres dies sense connexió de dades han suposat unes pèrdues multimilionàries i uns inconvenients per a milions d'usuaris europeus, americans i asiàtics com mai abans havien patit. Milers de contractes avortats i de transaccions no fetes han suposat uns costos que han obligat *BB* a compensar d'una forma generosa a milions d'usuaris, a banda de les reclamacions empresarials que es puguin presentar. Tal és la dependència que avui tenim de la xarxa que ja no hi ha res que s'expliqui sense ella. I això és inevitable. Quan les xarxes d'infraestructura tradicional, com l'aigua o l'electricitat, tenien algun problema en el sistema d'abastiment només afectaven a l'àmbit local o regional. Avui, en canvi, amb la tecnificació i la xarxa, la diferència rau en el fet que qualsevol contingència local és, al mateix temps, global.

La rapidesa que proporciona la xarxa en qualsevol procés és una revolució en si mateixa. Una vida dóna avui, moltes més opcions per a connectar-se amb el món de les que va donar en el passat.

1. *Rapidesa entre el pensar i el decidir*; estem a una facció molt petita de temps entre el pensament i la decisió. Mai abans, el temps entre el pensar i el decidir havia estat tan breu. En la compra i la venda de productes, en l'execució o implementació d'accions i d'estratègies, en fer realitat idees o projectes, en el desenvolupament diari i quotidià de la prestació de serveis. L'opinió expressada al moment. La rapidesa entre la idea i l'execució escurça la deliberació i ens obliga a ser més ràpids, més que no pas més intel·ligents.
2. *Rapidesa entre l'individu i el grup*; el temps transcorregut entre el *jo* i el *nosaltres* també s'ha escurçat, de manera que la implicació del grup es fa amb un temps imperceptible –és l'efecte que hem vist a les convocatòries, per exemple, de la *plaça Tahrir* del Caire just abans de fer caure el règim de Hosni Mubarak-. És l'efecte contagi.

Els sistemes d'informació preferits també han canviat com efecte de la xarxa. Per alguns, entre els que em compto, la informació que utilitzem, mitjançant la qual ens comuniquem i conforma el

nostre estat d'opinió cada cop més, té com a font d'origen la xarxa, i en menor mesura la ràdio, la televisió i/o la premsa escrita. Aquest nou escenari també té amenaces. Tal volum d'informació fa difícil establir una línia clara entre allò verídic i allò interpretable. Però també és cert que mai abans, ni amb els mitjans clàssics, l'objectivitat, la veracitat i la imparcialitat de la informació havien estat criteris de referència.

La xarxa ha canviat, també, la forma d'entendre el món, les relacions internacionals, la diplomàcia, la política. *Wikileaks* és l'exemple paradigmàtic de resistència a la xarxa. Quan va començar la guerra dels EUA contra l'Iraq (2003) *Wikileaks* no existia. Avui és un lloc mundialment conegut per la filtració de documents de l'administració nord-americana relacionats amb aquesta guerra i l'ocupació de l'Afganistan. Tanmateix, *Wikileaks* ja havia protagonitzat anteriorment altres episodis igualment controvertits i havia demostrat la capacitat de resistir les investides del control i la repressió de l'estat –en aquest cas dels EUA–.

Entre 2008 i 2010, es van publicar a *Wikileaks* documents inèdits sense cap mena de filtre i amb un origen inicialment desconegut, com el manual

que l'exèrcit utilitzava a Guantànamo sobre el tractament que havien de rebre els empresonats, o els noms i adreces dels 13.500 membres del Partit Nacional Britànic d'extrema dreta on hi apareixien policies o militars, o els mails personals de la que va ser candidata a la vicepresidència del EUA pel partit republicà, Sarah Palin.

Wikileaks, com altres aventures informàtiques de joves crítics i inconformistes, va començar sent un divertit joc entre hackers amb consciència social i política. Però aquell portal va posar ràpidament a prova els límits morals i polítics d'una societat i un sistema còmodament instal·lats sobre l'edificació de la hipocresia de la política *polite*. La política internacional, com a conseqüència dels atacs de col·lectius de *Wikileaks*, *Anonymus* i d'altres que van dirigir atacs a grans corporacions com *AmericanExpress*, se situava en un incòmode i desconegut escenari. El sistema clàssic de poder descobria una nova contingència que posaria a prova el sempre feble taulell diplomàtic. Els secrets d'estat, per primer cop des de Westfàlia, quedaven al descobert i, aquell fet suposava una revolució que modificaria, definitivament, la política a nivell global.

Un altre exemple de la resistència a la xarxa és el moviment 15M que, en contra del que molts analistes van considerar, s'ha globalitzat fins al punt de situar Wall Street com a epicentre de les crítiques per a una part considerable de la ciutadania. En la gènesi d'aquest moviment, la xarxa ha estat clau en la mobilització ciutadana. El 15M va irrompre en plena campanya electoral. En un inici, aquest moviment fou promogut per plataformes d'internautes, fins aleshores poc conegudes, com *DemocraciaRealYa!*, *#nolesvotes* o els activistes de *l'exSGAE*. Inspirats en la història del vell resistent francès, *Stephan Hessel*, que gosa comparar la segona guerra mundial amb la situació actual, el best-seller *Indignez-vous* posa la lletra a la cançó dels desclassats, i la història de l'irreductible V d'*Alan Moore* la imatge d'una màscara inert simbolitzant una multitud que comença a despertar i a perdre el respecte a uns pocs que fa temps han perdut la vergonya. Els fets se succeeixen a gran velocitat.

El 15M indica clarament que ens trobem en trànsit. D'un indret que s'esgota cap a un de nou que encara no hem descobert. La xarxa es farceix de lemes, consignes i preguntes que qüestionen el sistema des de la pròpia base. És de la xarxa –i a

rebut els mitjans de comunicació tradicionals- des d'on es constata que estem en una cruïlla en la que es fa necessari defensar sense titubejos les llibertats i l'estat del benestar.

Malgrat la visió que cadascú tingui en relació al moviment 15M, hi ha un objectiu inajornable; la definició d'una alternativa. En aquest sentit la demanda de més participació política s'erigeix com un element clau. El bloqueig i la limitació a aquesta participació política és afebliment democràtic i la xarxa sembla trencar aquestes barreres infranquejables. La població constata que se li escatimen decisions, que viu en una ficció que l'obliga a prescindir d'allò que és seu. És aleshores quan sorgeix la indignació i la gent es revolta. La revolta popular ens indica que el dèficit més gran que patim avui és el dèficit democràtic, i el silenci de les grans corporacions mediàtiques i empresarials són crits d'esperança a la xarxa.

Cal una fèrria defensa a la primigènia reivindicació d'imaginar alternatives, de pensar-les i, fins i tot, de defensar-les en el debat públic sense els *tribunals del pensament* que fabriquen falsos consensos sobre què es pot pensar i què no. No hi ha possibilitat de construir res de nou si abans de començar se'n renuncia. La capacitat de generar noves idees –per oposades o contradictòries que siguin entre elles- passen per la seva deliberació en

l'àmbit de l'opinió publicada i s'haurien de poder contrastar amb altres idees, però no sobre la base de la negoció, que és el que el pensament dominant fa. És aquesta l'oportunitat que ofereix la xarxa. Una alternativa que es construeix des de la base i des del diàleg de tots els individus que volen ser partícips d'un debat que permet àgores infinites de discussió, encara que aquest debat pugui semblar desendreçat, anàrquic, caòtic.

La xarxa ha permès prendre consciència d'una solidaritat extensa, no limitada. Ja no és la solidaritat de l'amic, el company de lluita o el treballador de la fàbrica. És la solidaritat amb l'individu anònim amb qui comparteixes un mateix ideari o objectiu per simple que aquest sigui i que et vincula amb la mateixa complicitat i implicació que si el coneguessis. És aquesta, també, una solidaritat sense fronteres, internacional, allò que es fa avui ara i aquí és rebut i percebut pel conjunt del planeta. Aquest nou internacionalisme és, sense voluntat d'exagerar l'afirmació, la gran contribució que pot fer la xarxa a les demandes d'una nova política per a les societats modernes del segle XXI.

Són els nostres, temps per resistir. I, amb dificultats, indubtablement la resistència que es genera des de la xarxa ja és una realitat.

Consell Social

- Comissions Obreres - CCOO
- Unió General de Treballadors - UGT

- Fundació Josep Irla
- Fundació l'Alternativa
- Fundació Nous Horitzons
- Fundació Rafael Campalans
- Fundació Cipriano Garcia
- Fundació Josep Comaposada
- Fundació Catalunya Segle XXI
- Fundació Pere Ardiaca
- Fundació Ferrer i Guàrdia
- Fundació La Fàbrica
- Fundació Terra
- Ateneus Laics
- Cooperació
- Entorn SCCL
- Escola Lliure El Sol
- Món-3
- SOS Racisme

- Acció Escolta de Catalunya
- Acció Jove - Joves de CCOO
- Associació Catalana per la Pau
- Associació de Joves Estudiants de Catalunya - AJEC
- Associació d'Estudiants Progressistes - AEP
- Avalot
- Casals de Joves de Catalunya
- Col·lectius de Joves Comunistes - CJC-Joventut Comunista
- ESPLAC - Esplais Catalans
- Joventut Socialista de Catalunya
- Joves d'Esquerra Verda - JEV

- Associació Catalana d'Investigacions Marxistes
- Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la UPC
- Coordinadora per a la Memòria Històrica i Democràtica de Catalunya
- Sin Permiso
- Suburbe-Associació Cultural Estenent el Desastre
- DeBarris sccl

Ponències 2011

Resistències

UPEC **Universitat
Progressista
d'Estiu de Catalunya**

Amb la col·laboració de

**Diputació
Barcelona**

Ajuntament de Barcelona